

KISVÁROSUNK

FINIA KATA

Digikönyv Sorozat

www.digikonyv.hu

2008

A kötet címlapján
Balassagyarmat Főtere
látható, esti kivilágításban

Finta Kata

Kisvárosunk virágzó tizenkét éve

– Visszaemlékezés –

Visszaemlékezésemet Lombos Márton tiszteletére foglaltam össze,
aki 12 évig állt a városi tanács élén, s nemsokára húsz esztendeje,
hogy örökre búcsút vettünk tőle a balassagyarmati temetőben.

Bevezető

Egy ember élete folyamán, több helyen megfordul, sok emberrel találkozik. Viszont nem mindegy, hol köt ki, kikkel hozza össze a sorsa. Ha életutunkon kivételes emberrel találkozunk, aki emberségével, munkájával kitűnik a tömegből, s ha olyan szerencsések vagyunk, hogy több mint egy évtizeden át (mint munkatárs) nap-mint nap találkozunk vele, – ez az idő nyomot hagy bennünk.

Ilyen ember volt Lombos Márton, aki a kis település egyik legválságosabb időszakában került a város élére. Munkássága alatt szinte csodákra volt képes. Szerencsésnek érzem magam azért, hogy ebben az élményben részesülhettem. Szerény írásomban elmondom: honnan indultam, s hogyan keresztezte életutunkat a SORS „keze”.

Írásomat, melynek rövidített változata megjelent a Balassagyarmati Honismereti híradó 2002. számában, Kisvárosunk virágzó, Lombos korszaka címen, a város egykori tanácselnöke halálának közelgő 20. évfordulója alkalmából ajánlom megemlékezésül, kedves családjá valamennyi tagjának, és munkatársaimnak, akikkel együtt munkálkodtunk akkor, a könnyűnek igazán nem mondható évek alatt.

Készült: 2002. évben

Elektronikus kiadásra: 2007.

A szerző

Kisvárosunk virágzó tizenkét éve

Visszaemlékezés

Közvetlen tanúja lehettem annak az időszaknak, mikor az alvó kisváros, Balassagyarmat fölébredt Csipkerózsika-álmából. Abban a lendületes, sikeres munkában – mint egy kis láncszem – magam is részt vettem. Ott voltam, amikor megjelent a város élén Lombos Márton, az az EMBER, aki kigondolta, megtervezte és véghezvitte városunk fölvirágoztatását. Jelen voltam, mikor megfáradva, nyugdíjba vonulásakor búcsúztattuk az apparátus osztályvezetői értekezletén, és akkor is, mikor a temetőben végső nyughelyére kísértük. Túlságosan korán távozott e földi világból, de alkotásai nem múltak el nyomtalanul, körülvesznek bennünket. Szerte a városban, bárhol járunk, mindenütt ráemlékeztetnek e rövid korszak kiemelkedő alkotásai, neki állítva örök emléket, aki mindezt elképzelte és megvalósította.

1952-ben, egy verőfényes napon leszálltam az autóbusról Balassagyarmat központjában, a Tanácsháza előtt, mivel akkor még nem volt autóbusz-állomása a városnak.

Kiléptem a járműből, és nem tudtam betelni a látvánnyal, ami fogadott: mindenhol rend, tisztaság, a kockakövel kirakott hangulatos főút (Rákóczi fejedelem útja) tele virággal, gondozott ágyásokban, szép rendben sorakozott a sok piros muskátli, az utca mindkét oldalán rendben nyírt fák nyújtottak árnyat a korai melegben. Amerre néztem, a környező utcák mind tisztára söpörve, a levegő is olyan tiszta, szinte harapni lehetett... Salgótarján füstös-poros, egészségtelen levegője után nem győztem magamba szívni a friss, jó levegőt. Minden olyan más volt itt, óriási különbségnek tetszett, a látvány pedig egyszerűen megragadott. Mindjárt otthonosan éreztem magam. Így ismerkedtem meg Balassagyarmattal.

Olyan cégnél dolgoztam, amelynek egyik részlege Salgótarjában, a másik Balassagyarmaton volt. A kettőt egyesítették, s a vállalat valamennyi dolgozóját kirendelték leltározási- és egyéb, ezzel kapcsolatos munkára, Balassagyarmatra. Nekem az egész kirándulás kedvemre volt, ráadásul a költségeinket, a szállást, utazást, egyebeket a vállalat fizette, sőt, még különélési pótlékot is kaptunk.

A Bajcsy-Zsilinszky út elején, az Ipoly szállodában helyezték el a társaságot, ahol lepakoltuk holminkat, ebéd után átvonultunk a cég telephelyére, amely a Salgótarjáni részlegnél sokkal impozánsabb, emeletes épületben, a Rákóczi út 28. sz. alatt terül el, emeleten levő irodák ablakai a főutcára néznek. A hatalmas belső udvarban, körben raktárak sorakoznak, de a nagy épület padlásán is árut tárolnak.

Mindenütt tiszta, kulturált környezet vett körül, a munkánkat mégsem lehetett irigylésre méltónak nevezni. A nagy melegben a palatetősi épület raktáraiban, padlásain tárolt mindennemű anyagot, gépet, eszközt számbavettünk: meg kellett számolni, le kellett jegyezni. Forró koranyár lévén, alig bírtuk a hőséget, úgy segítettünk magunkon, hogy az asztal alá hidegvízzel telt mosdótálakat tettünk, lábunkat abban hűsítettük, közben jókat mulatva helyzetünkön.

Este a szállodában kellemesen éreztük magunkat. Semmiféle háztartási gondunk nem lévén, a földszinti nagy ebédlőben vacsoráztunk, utána a terebélyes fákkal körülvett parkra néző erkélyen még sokáig beszélgettünk, zeneszó mellett szóra-koztunk.

Reggeltől késő délutánig tartott a munkaidő, hogy a feladatokat a kitűzött határidőre teljesíteni tudjuk. Leltározás alatt a két cég közös budapesti vezetősége részéről többen tartózkodtak a helyszínen, irányították a leltározási munkát. Közülük néhányukat már ismertem, akik Salgótarjába is lejártak a telepünkre.

Egy alkalommal megbeszélésre hívtak egy külön irodahelyiségbe. Érdeklődtek, hogy tetszik nekem itt a munka, a város. El se tudtam képzelni, miért érdekli őket. Aztán nemsokára rátértek a lényegre. Közölték velem, hogy elégedettek a

munkámmal, följánlották, átvesznek a balassagyarmati részleghez, ahol a kötbérezéssel kapcsolatos teendőket bízzák rám. Közben arra gondoltam, lám csak, milyen jó, jogot és közgazdaságtant is tanultam.

Meglepett a váratlan ajánlat, megköszöntem. Eszembe jutott, hogy talán most megváltozhat az életem, ezért nem kellett rajta sokáig gondolkoznom, eldöntöttem, hogy vállalom. Áthelyeztek az itteni vállalathoz.

Este sokáig gondolkodtam azon, hová csöppentem? A kommunizmus szellemétől harsogó fellegrárból, Kismoszkvából (ahogyan a salgótarjániak előszere-ttel emlegették) most reggelenként egy csöndes, alvó kisvárosban ébredtem.

Még éltek bennem a háborús borzalmak. Eszembe jutott, hogy közvetlenül a város mellett húzódik az Ipoly folyó, amely egyben országhatár is. Nem veszélyes egy ilyen helyen lakni? De itt egészen mást tapasztaltam.

A város békés és nyugodt, igaz, sok ház romos, a falakon lyukak emlékeztetik a járókelőt, hogy a háború okozta sebek még nem gyógyultak be. A korabeli híres-szép zsinagóga (a jelenlegi piac helyén) romokban hevert. A piac a lakásunkhoz közel, az Óváros kövezetén zajlott. Itt mégis minden más volt, mint Salgótarjánban, ahol életemből hat évet eltöltöttem, mégsem éreztem soha otthonomnak. Balassagyarmat lakossága alig éri el a tizenkétezeret, az emberek itt mégis egészen mások, a romos épületek is kulturáltságot, patinát sugároznak. Meglátszik rajta, hogy „*Nógrád megye legnagyobb múltú települése.*”¹

Ahogyan a régi iratokból kitűnik, a törökdulás idején a város magyar ajkú népessége szétszéledt, és a XVII. század végén a város földesurai, a Balassák és a Zichyek telepítettek ide főleg szlovákokat, de németeket, zsidókat és még szerbeket, görögöket is, aminek emlékét most is őrzi a görögkeleti templom a Szerb utca elején. Ezért keveredik itt többféle vallás és kultúra. Az utcán sétálva,

¹ Utasi Ágnes, A. Gergely András, Becskeházi Attila: Kisvárosi elit. Kiadta az MTA Politikai Tudományok Intézete 1996.

különösen a város központjából a kórház felé haladva, az idős, sokszoknyás asszonyok egymás között szlovákul (tótul) beszélnek. A település a háborús nyomok ellenére megőrizte városias jellegét. Séta közben szép régi, műemlék- és műemlék jellegű épületeket láthatunk, korabeli templomokat, alsó- és középfokú iskolákat, múzeumot, mozit, a romos megyeházát, városházát, a megyei- és városi bírósági- és az ügyészség székházát, a valamikori polgári iskola (Angolkisasszonyok zárdája) épületét, az Ipoly szállodát, az ún. pénzügyi palotát (amelyet abban az időben a járási tanács székházaként működtették). Hatalmas területen fekszik a több pavilonból álló, országos hírnű kórház, amely mintegy 120 ezer ember egészségügyi ellátását szolgálja.

Hamarosan lakáshoz jutottam a város szívében, ami akkor is igen nagy szó volt. Egy nagy épületben, eddig irodahelyiségeknek használt lakásról – kérésre – lemondott a vállalat igazgatója, s ezt utalták ki nekem. B. elvtárs, az igazgató, eredeti foglalkozása szerint Salgótarján-környéki bányász, egyszerű, de jóindulatú ember. Senkinek és semminek sem ártott (bár nem is sokat használt). De hát akkor – így volt majd’ mindenütt. A ház, amelyben lakást kaptam, korábban valamikor fogadóként működött, s mivel egykor Petőfi Sándor szállt meg benne, falazatán emléktáblát helyeztek el, melyet minden évben megkoszorúz a hálás utókor.

Városháza – Római kat. templom (korabeli kép)

Néhány év múlva nehéz döntés elé állított sorsom. Fel kellett mondanom munkaviszonyomat, mert kisfiam az akkor még hiányosan felszerelt bölcsődében megfázott, tüdő- és mellhártyagyulladást kapott. Csak később nyílt rá lehetőségem ismét elhelyezkedni.

A véletlen, vagy talán a jó sorsom hozta úgy, hogy a Városi Tanácsnál kaptam állást. Elhelyezkedésem azonban egészen másként történt, mint

annakidején Salgótarjánban. Ekkor már megváltozott a helyet, legalábbis ebben a városban.

Emlékszem, ott korábban hivatalos helyeken még „*Szabadság, elvtárs!*” köszöntés volt divatban. Most, amikor évek múltán állást keresve, a városházán megfordultam, különösnek tűnt a változás, mert egészen más légkör vett körül. 1958-ban kerültem a tanácsapparátusba, ahol előbb a pénzügyi osztályon dolgoztam könyvelőként, majd a titkárságra helyeztek át, ahol véglegesen ott ragadtam, onnan mentem nyugdíjba sok-sok év után.

Miért került hátrányba a város?

Mivel központi helyen dolgoztam, közvetlenül tapasztalhattam (korabeli iratok, dokumentumok tanúsítják), hogy a város régebbi szerepének elvesztésére hatással bírt a trianoni „Béke”-szerződés, mivel elvesztette területének az Ipoly folyón túli részét. Alig élt család a városban, amelyet ne ért volna veszteség. Sokuk földje az elszakított területen helyezkedett el.

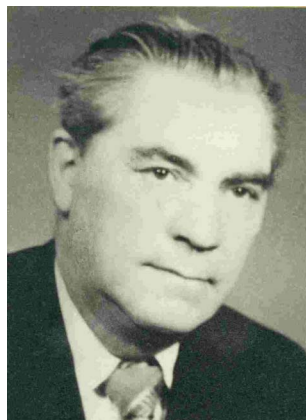
A negyvenes évektől a zsidóság elkezdődő pusztítása hozzájárult ahhoz, hogy Balassagyarmatra jellemző kereskedő-réteg megcsappant. A második világháború után bekövetkezett rendszerben a művelt értelmiségieket „osztályidegenek” bélyegezték. 1950-től a megyeszékhelyet áttelepítették Salgótarjánba. Mivel már nem volt kiemelt hely, a hivatalnok réteg fölmorzsolódott, Balassagyarmatot „reakciós” várossá nyilvánították, ezért a legrátermettebb értelmiségiek elvándoroltak innen. Ennek következményeként a kiemelt megyeszékhely szerepköréből jelentéktelen kisvárosi státuszba esett vissza, a lakosság létszáma ezzel is megcsappant, a város régi karaktere teljesen megváltozott. Az akkori megyei vezetők a beruházásokból Gyarmatnak csak morzsákat juttattak.

A tanács, a helyi pártszervek élére idegenek (Salgótarjánból és vidékről), *párthű elvtársak* kerültek, és a meglevő vezetői állásokat általában olyan iskolázatlan pártemberekkel töltötték be, akik nem kötődtek ide, ami erősen rányomta

bélyegét a városra. Volt szerencsém közülük néhányat személyesen ismerni, mivel már ott dolgoztam. A legutóbbi városvezetőt például a *Viharsarokból* helyezték ide. Miért lett volna érdeke a várost szolgálni? Csak bólintott ő is – mint elődei – a megyei hatalmasságok döntéseire. Amikor fontos tárgyalások után hazaérkeztek, elmondták, hogy ott milyen döntések születtek, – nem Balassagyarmat javára. – A hallottakat kollégáimmal egymás között megbeszéltük, s azon csodálkoztunk: miért nem tudnak az asztalra csapni ilyen tárgyalásokon, amikor nyilvánvalóan megrövidítik a várost?

1965. május 1.

Balassagyarmat Csipkerózsika-álmából csak az 1960-as évek közepén kezdett ébredezni, amikor az idegenből ránktelepített városi vezetők helyére végre helyben lakó, városát szerető embert, Lombos Mártont szemelték ki. 1965. május 1-jén, tehát változás történt hivatalfőnökeim személyében. Új elnök került hozzánk, akivel valamennyien, de nem csak az apparátus, hanem *az egész város jól járt*. Volt már összehasonlítási alapom, mivel ismertem elődeit. Nem szajkózta a divatos szólamokat, nem csak bólogatott a megyei és városi nagyságok kinyilatkoztatásaira. Saját gondolatai, határozott elképzelései, tervei voltak, ami nagy szót jelentett abban az időben! A „reakciós”-város címkéje Lombos elnöksége idejében végre lekerült Balassagyarmatról, mivel a tárgyalások alkalmával nem bántóan, nem is szembehelyezkedve, hanem kitűnő érzékkel találta meg a helyes hangot.

Lombos Márton

1966 – A nagy árvíz

Óriási gondot jelentett a városnak, hogy a hirtelen tavaszi hóolvadás- vagy nagyobb esőzések következtében az Ipoly-part felőli területet árvíz fenyegette. A tavaszi árvizek idején ugyanis a folyó szinte menetrendszerűen kilépett medréből, elárasztotta a partmenti utcákat, az óvárost; a közelben sorakozó épületek pincéit, udvarát megtöltötte a piszkos áradat, s hiábavalónak bizonyult az ún. „nyúlógáttakkal” való védekezés.

Az idei azonban olyan, még az eddigieknél is nagyobb pusztító áradás tört a városra, hogy már nemcsak a partmenti utcákat öntötte el, hanem feljött egészen a Révész Gábor utcáig, ahol az akkori bank épületének falát nyaldosta. A Rákóczi út 41. szám alatti emeleti lakásunk ablakból néztük a hatalmas vízáradást, amely már majdnem a főutcat is fenyegette. Megteltek pincék, a part környékén, mélyebben fekvő utcák házait elöntötte a víz, óriási károkat okozva a lakosságnak.

Nagy készség volt, folytak a mentési munkálatok a folyóparton, az elöntött részeken. Bennünket, az apparátus dolgozóit, a Polgári Védelem, Határőrség, Tűzoltóság embereit, mindenkit, akire számítani lehetett, beosztottak munkára. A megyei vezetés is megjelent a helyszínen. A Megyei Tanács elnöke túlságosan közel merészkedett az Ipoly hömpölygő, zavaros vizéhez, megcsúszott, csak azért nem sodorta el az áradat, mert a közelében állóknak sikerült őt karon ragadniuk.

A hivatalban nagy volt a forgalom. Jöttek-mentek a telefonok, nyüzsgött az egész ház. Óránkért lejártunk az Ipoly régi, lezárt, határt jelölő, leláncolt gyaloghídja melletti mércéhez, az áradást ellenőrizni. Az egész ház megbolygatott hangyabolyhoz hasonlított.

Amint apadt az ár, elnökünk a legmagasabb fórumokon tett lépéseket annak érdekében, hogy szabályozzák a folyót, nehogy megismétlődjék a mostani pusztítás. Hamarosan megkezdődtek az országhatár mindkét oldalán az Ipoly szabályozásának óriási munkálatai, és 1967 novemberében a folyót már az új medrébe terelték át. Ezzel egy időben elkészült az új híd, és a közös csehszlovák-magyar

határátkelő állomás épületegyüttese. Az Ipoly szabályozásával a város területet nyert, amit aztán a nemzetközi tárgyalásokat követően máshol kárpótoltak, lévén az Ipoly határfolyó.

Elképzelhető, mennyi utánjárást, tárgyalást, munkát igényelt ennek véghezvitele, hiszen mindenben egyeztetni kellett idegen állami szervekkel, ami később a határ kiigazítását is maga után vonta.²

Rendbe tette az apparátust

Főnökünk első újításai közé tartozott megszüntetni azt a korábban gyakorolt szokást, hogy a pártbizottságról kiselejtezett kádereket (akik már ott sem feleltek meg) átpasszolják a tanácsapparátusba. Azt mondta az elvtársaknak: *„Tegyétek oda őket, ahova akarjátok, de ne hozzánk. A tanácsapparátusban jól képzett szakemberekre van szükség.”*

Ebben az időben az osztályvezetők körében is változások történtek. Főnökünk képzett, tettekre kész fiatalokat igyekezett maga köré gyűjteni, mindig vigyázva arra, hogy a korábbi kádereknek elhelyezést biztosítson. Gyakran szólt át az előszobában ülő fiatal munkatársnőknek: *„Zsuzsika (vagy Piroska)! Tessék összehívni az okosok tanácsát!”* Ilyenkor döntő fontosságú dolgokról esett szó. Az agyában megfogant ötleteket öntötték formába. Kiadta az utasításokat, s a következő szavakkal engedte szét a szélrózsa minden irányába vezető munkatársait: *„Addig haza se jöjjetek, amíg el nem intézitek a feladatot, ha kidobnak az ajtón, bújjatok vissza az ablakon, de jó hírrel jöjjetek vissza hozzám!”*

Egy ehhez hasonló tárgyaláson kérdést tett föl az „okosoknak”: mindenki mondja el, mi a véleménye, hogyan lehet megoldani az éppen terítéken levő fel-

² Lásd: Balassagyarmat Város Tanácsa V. B. Gazdag 5 esztendő 1966-70. c. kiadványában. Készült a Balassagyarmati Nyomdaipari Vállalatnál, 1971. évben.

adatot. Akkori jogász kollégánk azzal kezdte mondókáját: „*Lombos elvtárs, sajnos, a rendeletek nem teszik lehetővé, mert az ilyen és ilyen paragrafus a következőket írja elő*”, és folytatja... Mire a főnök: „*Nézd, Ottó!³ Én azért hívtalak ide benneteket, hogy azt a paragrafust és lehetőséget keressétek meg, amelynek alapján meg tudjuk valósítani az előttünk álló feladatot. Azért vállaltam el ezt a megbízatást, hogy a város lakosságának érdekeit szolgáljam, hogy itt minden lakó jól érezze magát. Tőletek is ezt várom. Ehhez tartsátok magatokat mindnyájan!*”

Csóri Lajos Terv, N-né Finta Katalin Titkárság, Bacsúr Sándor Oktatás-Művelődési, dr. Czuczi Jánosné dr. Szekeres Katalin Tefő, dr. Róna Ottó Igazgatási, dr. Müllern Veronika Pénzügyi és Ács Boldizsár Műszaki osztályvezetők, Eresztvényben, továbbképzésen

³ Nevét megváltoztattam.

Amikor elődömet pártvonalon magasabb beosztásba helyezték, meghirdették az állást. A jelentkezők nem nyerték el a tetszését. Akkor már évek óta együtt dolgoztunk, kitartott véleménye mellett, hogy jól ismerem és végzem a tanácsi munkát, az adminisztrációs feladatokat szinte teljes mértékben levettem a válláról, ezért előbb csoportvezetőnek neveztek ki, majd osztályvezetői besorolásba helyeztek. Jó volt mellette dolgozni. Megismertem munkastílusát, utána már csak néhány mondatban közölte elképzeléseit, én tudtam, hogyan kell megfogalmazni az elnök nevében készülő iratokat, leveleket, elő- és fölterjesztéseket, mindent, ami a feladatomhoz tartozott.

Jól ismerte az apparátus dolgozóit. Ha valamelyik fontos álláshely megüresedett, lehetőleg a helybeliek közül választott megfelelő képzettségű embert az állás betöltésére. Egy alkalommal például kinevezték egyik kedves munkatársamat az Ingatlankezelő Vállalat vezetőjévé. Megüresedett a műszaki osztályvezetői státusz. Főnökünk az osztályon dolgozó építészmérnök kollégánót szemelte ki erre a helyre. Sajnos, elakadt az ügy. Klárika (nevezzük így) valamiért megsértődött. Csak később tudtam meg, hogy jogosan, s hogy miért helyeztette át magát oly hirtelen ez a kedves, szolid, jól képzett asszony s miért ment el tanítani az egyik szakiskolába? Nemsokára kiderült.

Másik hasonló eset is történt. Új osztály nyílt három csoport összevonásával, amit mi egymás között röviden TEFO-nak (Termelés- Ellátás Felügyeleti Osztály) neveztünk el, mert kilométeres neve volt. Oda új vezetőre volt szükség. Főnökünk most is az apparátusból akart vezetőt kinevezni. A jogászunkat szemelte ki; talpraesett, okos nő lévén, már jól ismerte a feladatokat. Mivel a titkárságon dolgozott, ezért a főnök először velem osztotta meg elképzelését. Én készítettem el a minősítését, az akkori előléptetéshez szükséges előírás szerint. Ebben kiemeltem a titkárságon végzett jó munkáját, rátermettségét, majd elindult a folyamat. Most is, mint az előbbi szakaszban, a már leírt esemény játszódott le. Valakinek nem tetszett, hogy megint egy nőt óhajtanak kiemelni! Ekkor tudtam meg, eléggé felindult hangon főnökömtől, miért hagyta itt nemrég' az apparátust

oly hirtelen kolléganőnk. Fogta a fejét, s azt mondta: „*Tudja, milyen szomorú dolog az, amikor nekem kell megvédenem (nőkkel szemben) egy-egy kiváló női dolgozót, ha elő akarjuk léptetni? Nekem kellett harcolnom a műszaki osztályvezetői állás betöltésénél, s most a jogászunk kiemelésénél is. Úgy látszik, mindkettőnél női féltékenység az oka, mert ha férfi kerül szóba, soha sincs ilyen ellenkezés.*” Most azonban a főnököm megelőzte, nehogy hasonlóan végződjön az ügy, előre beszélt a két politikai szervezet vezetőjével, s így sikerült kolléganőm osztályvezetői kinevezése. (Számomra kicsit visszasan hangzott később, amikor az érintett, úgy beszélt kolléganőmmel, mintha „neki köszönhetné” az előléptetését!) A titkárságra pedig a kiemelt jogász helyére friss-diplomás jogásznő került, szintén jól képzett, agilis munkatárs.

A város lakáshelyzete

Lombos az apparátusba lépve tapasztalta, hogy a városban talán legsúlyosabb az itt élők lakáshelyzete. Rég’ nem épültek lakások, sokan vártak arra, hogy tető kerüljön a fejük fölé. A fogadóórák témája zömmel ekörül forgott. Nevében én készítettem el a válaszokat, melyekkel főnököm elégedett volt. Átéreztem a panaszos hangú kérelmek mögött a gondokat, ezért megértéssel és együttérzéssel válaszoltam. Mikor aláírásra bevitem a leveleket, kifejezésre juttatta elégedettségét a hangvétellel. Azt feleltem a megjegyzésére, hogyha már lakást nem kaphatnak, legalább emberi hangnemben, megértésben részesüljenek, ne csak két-soros elutasítást kapjanak.

Ebben az időben „találták föl” az „új gazdasági mechanizmust”. Előterjesztéseket kellett gyártanunk a pártbizottság részére, a megyei szervekhez és min-denhová. Lázasan készültek a tervek, elképzelések. Mindebben az volt a jó, hogy lassan kezdtek kibontakozni ennek az eredményei is; a 70-es évekig, ha csak szerényen, mégis elindult már valami a városban, az országban...

A Lenin lakótelepen (ma Madách liget) egymás után emelkedtek ki a földből az ötszintes lakóépületek. Egy alkalommal főnököm felajánlotta, hogy rossz-
emlékű otthonomtól szabaduljak meg. Lakáscserére jó alkalom kínálkozott, mert
egyik kolléganőm, a hivatalsegédünk, a városhoz közelebb eső lakásba szeretett
volna kerülni. Idős édesanyjával élt, három gyereket egyedül nevelte ő is, mint
én; szerette volna, ha munkahelyéhez közel lakhatna. Kapóra jött az ötlet, hogy
megkapja a lakásomat, én pedig az egy komfortfokozattal magasabb, új lakások
egyikébe költözhetek. Bár távolabb esik munkahelyemtől, örömmel vállaltam a
cserét. 1967. szeptember 5-én kaptam meg a kiutalást a Lenin lakótelep 2. épüle-
tének második emeleti lakására. Kellemes, zöldövezeti hely, egy kilométerre a köz-
ponttól, a város nyugati bejáratánál. Előbb még a régi bútorokkal-holmival köl-
töztünk, aztán új bútort, szőnyeget, porszívót, TV-t vásároltam (mert nekünk még
nem volt). Ezekhez részben hitel igénybevételével, részletfizetéssel jutottam hozzá.

Amikor további épületekkel készültek nagyobbítani a lakótelepet, főnököm
megbotránkozva tapasztalta, hogy – a régi malomépület melletti kis liget hatal-
mas fáit szanálva akarják a bővítést megoldani. Összehívta az illetékeseket, és
kifejtette véleményét, hogy azokat a szép fákat nem szabad kivágnia. Van bőven
hely a nagy lakások mögött, oda kell tervezni az újabb építkezést.

Az első időkben nem volt a közelben élelmiszerüzlet, ezért ideiglenesen erre a
célra egy kisebb épület létesült. Később, mikor már sokan laktak a környéken, s a
tervek szerint fölépültek a megfelelő, lakosságot kiszolgáló élelmiszerellátó és
egyéb létesítmények, hallottuk, hogy az így fölöslegessé váló régi boltot le
akarják bontani. Névrokonommal, aki szintén a közelben lakott, említettük főnö-
künknek, hogy kár volna megsemmisíteni azt az épületet, valami más célra hasz-
nosítani lehetne. Egyetértett velünk, s egyelőre orvosi rendelőnek alakították át.

Lombos főnök idejében Nyírjesben, a városi tanácsnak is épült egy nyaralója, s
ha éppen nem tartózkodott benne vendég, a dolgozók használhatták. Ilyenkor én
is több napig igénybe vettem a családommal. Akkor a tanyán még éltek gazdál-
kodók, teheneket tartottak, onnan hozták nekünk a finom friss tejet.

Később, amikor főnökünk már nagyon benne volt a városfejlesztésben, gyakran kint a szabadban szervezték az ünnepségeket. A május elsejét mindig ott töltöttük, akkor szinte az egész apparátus jelen volt. Főnökünk szeretett főzni, mint mondta, térszta kivételével otthon is szívesen készít ebédeket. Ő volt a főszakács: fején fehér sapka, előtte kötény, a többiek körülötte kuktáskodtak. Kint a zöldben nagy, üzemi bográcsokban főtt a gulyás. Mi, a „lányok” vittük a kész süteményt. Egy májusi összejeövetelünkön kint volt a dolgozók színe-java, családotul. Lányom is velem tartott. Mikor hazaérkeztünk, azt mondja nekem:

– Anyu! Én igazán nem gondoltam, hogy ilyen kedves, közvetlen ember Lombos bácsi. Mindig félttem, amikor bementem hozzád és ő is ott volt.

– Miért féltél?

– Mert olyan erőlyesen szólt, már úgy fogadta a köszönést is.

– Hát persze, mert valóban határozott, mély hangon beszél, s aki nem ismeri, arra gondol, hogy félni kell tőle. De mi már megszoktuk.

Nyírjesi tavak

Kapcsolatok

Nyírjesben gyakran tárgyalással összekötött vendéglátást is tartott. Meghívta – az éppen napirenden lévő fejlesztésnek megfelelően – hol a megyei elnököt, tervosztályvezetőt, hol a minisztériumi hatalmasságok valamelyikét, vagy az építési cégek vezetőit. Nagy vendégséget kellett ilyenkor szervezni. Egy alkalommal a Pénzügyminisztérium helyettes vezetőjét fogadtuk. (Ha jól emlékszem, éppen úthálózatra kellett pénzt szerezni.) Ügyesen oldotta meg a hozzávalók beszerzését, hogy ne a város költségvetését terheljék a kiadások. A szélrózsa minden irányába szétküldte az embereit, a Vágóhíd és a nagykereskedelmi vállalatok vezetőihez, ahol már előre rögzítette, mire van szükség. Tekintélye volt, s jó kapcsolatot tartott a város vezető embereivel, az üzemek, gyárak, iskolák igazgatóival. Ekkorra már kialakult, hogy az apparátus dolgozói közül kik értenek a vendéglátáshoz, főzéshez. Főnökünk receptje alapján készültek a különféle fogások. Ebéd vagy vacsora után ital is került a terítékre, s így, gyakran fehér asztal mellett pecsételődött meg a különféle fejlesztésekkel kapcsolatos tárgyalások sorsa. Megvolt az eredménye, soha nem látott iramban fejlődött minden, a korábban alvóvárosban. Egy ilyen nagy vendégség után másnap azt mondta nekünk: *„Mennyi ételt-italt kell nekem a városért elfogyasztanom!”*

Minden esztendő első hetében – ünnepélyes, fehér abrosszal terített, némi itallal és harapnivalóval megrakott asztal melletti – megbeszélésre hívta össze a város egyházi- és felekezeti vezetőit. Rajta kívül két vezetőtársa is megjelent az összejövetelen. Ilyenkor tájékoztatták a várost érintő fontos eseményekről, gondokról a tisztelendő- és tiszteletes urakat. Elnökünk kérte eszmei támogatásukat azokhoz a fejlesztésekhez, amelyekben híveik útján a város segítségére lehetnek. Jó kapcsolata révén sok tévedést elhárított, s a jó ügyekhez megnyerte őket. Nem feledkezett meg az egyházak anyagi támogatásáról sem. Először az Evangélikus Egyház kapott segítséget a templom megrongálódott támfalának újjáépítéséhez.

Legközelebb a Római Katolikus Egyház részesült jelentős támogatásban, amikor a nagytemplom harangtornya megrongálódott, s azt kellett helyreállítani. Utóbbi ilyen támogatás odaítélését a testületek előtt úgy indokolta, hogy legutóbb X egyháznak nyújtott a város pénzügyi támogatást, ezért nem lehet megtagadni tőlük sem. Az egyházakkal és más szervekkel tartott jó kapcsolata idővel meghozta a gyümölcsét.

1969. december 9.

Balassagyarmat „felszabadulásának” 25. évfordulója. Minden évben ünnepi tanácsülésen kellett megemlékezni erről a napról. Az ünnepség rendezése, lebonyolítása a titkárságra hárult. Minden alkalommal gondosan készültünk az ülésre, mert a tanácsstagokon kívül sok vendég is (akkori „nagyjaink”) hivatalos volt rá. Jóval korábban bejelentette magát egy orosz hölgy, valamilyen *Tamarának* hívták. Kérte a város vezetőitől, legyenek segítségére, mivel szeretne eljönni Balassagyarmatra, édesapja sírjához, aki a háború idején a városban esett el, és ott temették el. Nagy gondot okozott a fogadása, mert bizony ebben az időben a kórház előtt eltemetett orosz katonák sírján a nevek már igencsak megkoptak, nehezen lehetett megtalálni, melyikben nyugszik Tamara apja. A feladattal az akkori elnökhelyettesünket bízták meg, aki sok fejtörés után elvágta a „gordiusi” csomót. Minden síron átfestette a neveket, s így az egyikre fölkerült a megfelelő név, a halál napjának feltüntetésével. Az ünnepi tanácsülésre meghívót kapott Tamara.

Az ülés után városi sétára került sor, szokás szerint az év folyamán átadott és más objektumokhoz, szobrokhoz, emléktáblákhoz vonultak koszorúzni, végül a háború idején elesett katonák síremlékeit is meglátogatták. Az egészben az volt a fontos, hogy Tamara sok-sok kilométeres útja nem volt hiábavaló, tiszteletét tehette édesapja sírjánál, ahová koszorúját elhelyezhette.

Balról jobbra: Lombos Márton, Tamara, Berkes

Nekem emlékezetes ez az évforduló, mert főnököm előzőleg „kitalálta”, hogy a mostani ünnepség különleges lesz a városban. Tűzijátékot rendeznek! Nagyon örültem, amikor tudomásomra hozta: ha vállalom, engem küld Balatonfüzűre, közvetlenül a gyártól megrendelni a szükséges kellékeket. Őszintén örültem az ötletnek, mivel Balatonkenese-Üdülőtelepen átutazva, meglátogathattam szüleimet. Nagy örömet jelentett otthon, mikor betoppantam a lakásba. Akkor még nem volt telefonjuk, váratlanul kopogtam be. Jóskával, a gépkocsivezetőnkkel együtt jó ebédet kaptunk, aztán továbbmentünk úti célunk felé. Igen ám, de abban az évben korán leesett a hó (október 12-én). Szüleim kis mellékutcában laktak, amely a 72-es útról ágazott le. Elkövettük azt a hibát, hogy nem visszafelé fordulva mentünk ki a fő útvonalra, hanem továbbhaladva, a következő kis utcán akartunk visszatérni rá. Csakhogy a frissen hullott hó miatt az emelkedőn visszafelé csúszott a gépkocsi, és sehogy sem tudtuk elérni a célunkat. Csak úgy juthattunk ki, hogy a katonai üdülőtelepre behajtási engedélyt kértünk (akkor ez az üdülő a Honvédséghez tartozott), és onnan, az ellenkező oldalon levő kijáraton át értünk vissza a főútra. Fűzfőn megrendeltem a tűzijátékhoz szükséges kellékeket, és akkor már nyugodtan, végig a főúton haladtunk át a sztrádára,

majd lassan, de szerencsésen hazaérkeztünk. Nagyon jól sikerült a tűzijáték, a Tanácsháza erkélyéről görögtűz hullott. Azóta sem rendeztek ilyen nagyszabású tűzijátékot a városban. Akkor, mindez csupán 10 ezer forintba került! (Persze akkor ez a tízezer nem annyit ért, mint a mai tízezer!)

Rohamos fejlesztések

A lakáshelyzet javítása mellett Lombos Márton másik legfontosabb céljául a munkahelyteremtést tűzte maga elé, hogy az itt lakók helyben találják meg boldogulásukat. Elsőként a város belterületén levő kisebb ipari üzemeket, gyárakat telepítette ki, amelyeknek zaja, hulladéka vagy az égésterméke zavarta a környéken lakókat. A szakszerűen készített városrendezési tervekben határozták meg a városban elhelyezkedő különféle objektumok kitelepítését, majd az új létesítmények helyét az e célra kialakított ipartelepre.

1966-70. között indult meg az iparosítás folyamata, melynek eredményeként a meglevő üzemeket korszerűsítették. Az 520 nőt foglalkoztató Kőbányai Porcelángyárban a munkacsarnok és kazánház bővült, szociális létesítményekre többmilliós összeget fordítottak. Felújították a Húsipari Vállalatot; üzemi konyhával, fürdő- és öltözővel látták el. A Fémipari Vállalat a városközpontban levő régi, korszerűtlen telephelyéről a Nyugati ipartelepre költözött, ahol a hatalmas munkacsarnokában ekkor már 680 főt foglalkoztattak.

Elkészült a Magyar Kábel Művek hatalmas munkacsarnoka, ahol 1970-ben 200 fővel beindult a munka. A teljes gyárépítés még tovább folyt. Felújították a Textilipari- és az Ipoly Bútorgyártó Vállalatot. A gazdaság minden területén lendületes korszerűsítések folytak: Növényvédő Állomás létesült, a város ellátatlan területein boltok, modern presszók, vendéglátóegységek épültek. A Lenin lakótelepen az állami lakások mellett további szövetkezeti lakásokat, a vasúton túli részen (Április 4. lakótelepen) norvég- és hagyományos típusú társasházakat adtak át.

1969-ben elkészült az OTP-székház, fölötte központi fűtésű lakóházakkal. OTP hitel igénybevételel épült, norvég-típusú lakásokat adtak át a Szontágh Pál utcában.

Fejlődtek a különböző intézmények: átadtak két bölcsődét, a Szondi utcában óvodát, két új általános iskolát, középiskolai tantermek létesültek, önálló épületbe helyezték át a zeneiskolát. A Mezőgazdasági Szakmunkásképző Iskola hat új tanteremmel bővült, a Balassi szakközépiskolát 1965-68. között műhelysorral és gépparkkal látták el. Az Ipari Szakmunkásképző Intézet emeletráépítést kapott.

1969-ben épült fel a víztorony, a magasabban fekvő városrészen lakók jobb kiszolgálására, és modern szennyvíztisztítót adtak át. Nagy beruházással sorra épültek a szennyvízcsatornák, és korszerű útburkolattal látták el az elhanyagolt városrészeket. Ekkor adták át az új autóbusz-állomást a Tanács székháza mögötti területen. Azonban – Lombos főnök legnagyobb sajnálatára – elgondolásának csak fele nagyságú állomást sikerült kiharcolnia, a másik részét egyik dunántúli város kapta meg. A további fejlődést hosszú volna felsorolni.⁴

Az irodában

Nem hagyhatom ki a következő esetet: Már eddig is előfordult, hogy a különféle osztályokon egyesek a lakosság leveleire szóló válaszokat félvállról kezelték, a testületi ülések előterjesztéseit nagyvonalúan (mondhatom azt is, hogy mint korábban teheték, most is, nemegyszer hanyagul) összezsápták. Ilyen esetben Lombos nem ismert tréfát. Egy délután – már majdnem hazainduláskor – behívott főnököm. Ott ült vele szemben – eléggé lehorgasztott orral egy osztályvezető kolléga. Két másik osztályvezetőt is behívatott még. Tanácsülésre készülő előterjesztésről volt szó, amivel a főnök nem volt elégedett. Előtte alapos „fejmosást rendezett” (ami számomra kényelmetlen volt), utasította őket, hogy addig

⁴ Lásd a Balassagyarmat 1945-1970. c. kiadványt. Balassagyarmat, 1970.

ki nem tehetik a lábukat az épületből, amíg az általa elmondott témákban készített iratokat át nem adják nekem. Az egész előterjesztést át kellett dolgoznunk, mivel az anyagot másnap már postára kell adni. Ez annyit jelentett, hogy ma nem mehetek haza időben. Lányomnak hazatelefonáltam, s így otthon tudták, hol vagyok. Kolléganőmet – aki előadóként dolgozott a titkárságon – kértem, maradjon velem bent az irodában. Én fogalmaztam át az előterjesztést, beledolgozva a főnök által előírt gondolatokat, adatokat és azokat a részeket, amelyeket a „fiúk” később szép sorban hoztak fel a titkárságra. Az átdolgozott szöveget pedig Irénke, kolléganőm írta gépbe. Este tízet mutatott az óra, mire elkészültünk. Már a takarítók rég’ elmentek. Észre se vették, hogy mi még bent dolgozunk. Bezárták a főkaput és az udvar felőli bejáratot is. Nálam akkor nem volt főkapukulcs, előre nem számítottam rá, hogy bent kell maradnom. Csak néztünk egymásra Irénkével. *Bezártak bennünket*, – most mi lesz? Itt fogunk aludni? Keresnünk kellett olyan ablakot, ahol ki tudunk jutni. Aztán lezártuk az irodánkat, a hátsó bejáratnál találtunk egy olyan – elég magas – ablakot, ami belülről nyitható, ott egy szék segítségével fölmásztunk, aztán kimásztunk a szűk ablaknyíláson, s mivel az udvari nagykapu is zárva volt, a Bank épülete felé jutottunk ki az elcsendesedett főutcára. Egyébként nem volt napirenden az ilyen hosszúra nyújtott munkaidő. Főnökömnek az volt a véleménye, hogy nap közben kell elvégezni a munkát, mert mindenkinek van családja és magánélete. Ez kivételnek számított.

Városközpont

Soron következő feladat a városközpont rekonstrukciója volt. Ennek megvalósítása érdekében meg kellett kezdeni a terület előkészítését. A Rákóczi fejedelem útján, a Tanácsháza szomszédságában kisajátított területen épült fel a Magyar Nemzeti Bank új székháza, emeletén központi fűtésű lakásokkal. Le kellett bontani a Bajcsy út elején (a szállodával szemben) a régi, rozoga épületeket.

Főnökünk agyából pattant ki, hogy ott kell kialakítani a főteret. Márpedig amit ő kigondol... nos, az előbb-utóbb meg is valósul. Itt létesült a Köztársaság tér, mellette az Állami Biztosító székháza, fölötte modern lakásokkal. Akkortájt egy fiatal szobrászónak – főnökünk ízlésének való, nagy keblekkel és egyéb női gömbölyded ékességekkel megáldott nőnek – alkotásaiból kiállítást rendeztek. Ő ajándékozott néhány szép kerámia faldísz a városnak, amelyek jelenleg is ezt az épületet ékesítik.

A kis tér virágokkal, bokrokkal, fákkal övezett részén a Nógrád megyében élő híres szobrászművész (Szabó István) alkotása: ölében gyermeket tartó palóc menyecskét ábrázoló szobor kapott helyet.⁵

Bőven akadt munkája az igazgatási osztálynak, ebben az időben sosem unatkoztak, mert sorban szanálták az épületeket a főúton a kórház felé, ahol a rozoga lebontott lakások és különféle raktárak helyén emeletes, központi fűtésű házak létesültek. Itt épült két részletben az a nagy, központi fűtésű, 66 lakásos ház, ahová később lakáscserével én is átköltöztem. Az épület földszintjén üzletek, Patyolat kapott helyet.⁶ A raktárak elhelyezésére, a város peremrészeire korszerű telepet alakítottak ki.⁷

A nagy bontásoknál gondoskodott róla, hogy egy-egy szép épület, faldísz, építészeti érték ne menjen veszendőbe. A régiek mellé az ő idejében olyan modern épületek kerültek, amelyek illeszkedtek egymáshoz, nem bontották meg a harmóniát. Például a Rákóczi út felújításakor létesített OTP Székházat (fölötte lakásokkal) illeszteni kellett a mellette álló, még masszív, jó állapotban lévő régi épülethez – s hogy ne kelljen azt lebontani az úttest bővítése miatt – árkádot képeztek az emeleti rész alá.

⁵ A szép szobrot – ki tudja miért – későbbben onnan száműzték.

⁶ Ma az APEH irodái vannak a helyén.

⁷ Lásd: a Balassagyarmat 1945-1970. c. kiadványt.

A fejlődés minden területre kiterjedt. A főúton és több utcában szennyvíz-csatornát fektettek le, ezt követték sorban a többemeletes épületek, majd a 70-es évek elején a Rákóczi út korszerűsítése került sorra. A város főutcája régi, kisvárosi hangulatot idézett ugyan – a két oldalt árnyat adó fákkal, de a százéves kockakövek elavultak, nem elégítették ki a megnövekedett átmenő forgalom igényeit. Szélesítették az úttestet, ahol lehetett, a járdákat is. Ezzel párhuzamosan új burkolatot kapott több forgalmas utca, s egyúttal az utcai világítást is felújították.⁸

Jóval később, a következőképpen írnak főnökömről: Ez a korszak az, „*amely a hatvanas évek közepén beállt enyhülő politikai légkörnek meglovagolásával, a külső ágazati támogatások, és a felső politikai kapcsolatok mozgósításával (ennek következményeként a hetvenes évektől) már egy megnevezhető szellemi pezsdüléssel, fokozódó iparfejlesztéssel jellemezhető.*”⁹

„*Lombos nem a megyei, mesterségesen fölérendelt szférában keres megerősítést, hanem – átnyúlva e fölött – a legmagasabb fórumoknál, és nem a megyei elismerésért, és nem a fővárosiért cselekszik, de külső megerősítéssel stabilizálja vagy jobbjítja a város helyzetét.*”¹⁰

„*Lombos Márton (korábban egy kispolgár kereskedősegéd!) pedig az országos pártvezetőségtől eszközöl ki fejlesztési támogatást, kihasználva a kollektív tapasztalatot és minden eszköztárat... Számos értelmiségi Pestről is ideköltözik, vállalkozóktól népművelőig, orvosoktól gyárvezetőig sokan lelnek itt új funkciót, s találnak jövőreményt is.*”¹¹

⁸ Lásd: Balassagyarmat Város Tanácsa Végrehajtó Bizottságának 1971-72. c. kiadványát. Készült a Balassagyarmati Nyomdaipari Vállalatnál, 1973. évben.

⁹ Lásd 1. alatt, Utasi... c. kiadványban

¹⁰ Lásd 1-nél, Utasi... c. kiadvány 122. oldal.

¹¹ Lásd 1-nél, Utasi... c. kiadvány 123. oldal.

Mivel az utakat korszerűsítették és az autóhasználat természetessé vált, az utazás sokat fejlődött, Gyarmatról alig több egy óránál az út Budapestre, akik ide tették át székhelyüket, nem utaznak hosszabb ideig, mint a sokan a főváros területén.

Lombos tanácselnök működése alatt több alkalommal jelentek meg a helyi nyomdában a városról általában, és fejlődéséről előbb csak fekete-fehér füzetek, majd kisebb képes, színes kiadványok az akkori jeles ünnepek, események alkalmával. Ilyenek például:

Balassagyarmat: 1967.

Balassagyarmat város életéről: 1960-1970.

„25 év” – Balassagyarmat 1945-1970.

Gazdag 5 esztendő, Balassagyarmat 1966-1970.

Balassagyarmat 1971-72.”

Az említett kiadványokból ebben az írásban többször idézek. A kiadványok szerkesztésében, összeállításában részt vettem, a legnagyobb terjedelemben készült Gazdag 5 esztendő kötetét már önállóan, két munkatársam segítségével szerkesztettem. Emlékszem, hogy hajnalban és néha késő éjszakákba nyúlóan személyesen jártam ki a nyomdába, ahol előttem született meg a mű.

Szellemi élet előmozdítása

Lombos Márton nem feledkezett meg a város múltjáról, hagyományairól, emlékeinek, a múlt századokban itt élt, kiemelkedő egyéniségek tevékenységének megörökítéséről. Ez irányú munkájához jó segítőtársra lelt néhai Kmetty Kálmán tanácselnök-helyettesben.

Balassagyarmat városi rangját – elenyésző kivétellel – 1437-től megőrizte. Az itt élő, vagy ide telepedett intellektuális egyéniségek sokaságát tudhatja magáénak a város. Ezeket a hagyományokat mindenképpen ápolni kívánta. Az 1970-es

évek második felében élénkülés észlelhető a szellemi élet terén. Hosszú évek munkája eredményeként – melynek összefogója előbb említett elnökhelyettesünk volt – megjelenik Balassagyarmat város története c. mű, melyhez az előszót 1976. december 9-én írja Lombos Márton. Ebből idézek:

„A jelen szép eredményeinek szeretetéhez, városunk további építéséhez hozzátartozik a múlt valósághű ismerete is. Ápoljuk, becsüljük tehát múltunk haladó hagyományait, Balassagyarmat város történetét, és legyen ez záloga a ma és a jövő megteremtésének!

Épülő-szépülő városunk gazdagabb lett történetének megírásával, megjelentetésével. Sőt az utóbbi évek gyarapodása, az új gyárak és üzemek létesítése, a múlt alkotásokban ránk maradt értékeinek a megőrzése mellett megvalósult újjászületés csak a „Balassagyarmat története 896-1962” kiadásával vált teljessé. Ezért kötelességemnek érzem, hogy a város lakossága nevében köszönetet mondjak Balogh Sándor professzornak, gimnáziumunk egykori diákjának, a könyv főszerkesztőjének és Kmetty Kálmán tanácselnök-helyettesnek, a szerkesztőbizottság elnökének, a szerkesztőség valamennyi tagjának és minden közreműködőnek, hogy sok évszázados múltunkat megismerhetjük, és az utókorral is megismertethetjük.

E gondolatok jegyében szeretettel ajánlom e könyvet Balassagyarmat lakosságának és mindazoknak, akiket érdekel városunk mind dicsőségben, mind viharokban bővelkedő története.

Balassagyarmat, 1976. december 9-én

A város felszabadulásának 32. évfordulóján

Lombos Márton tanácselnök”

Ugyancsak az ő idejében kezdték el egy újabb, településtörténeti mű anyagának gyűjtését és összeállítását. A Balassagyarmati utcanevek c. kiadvány munkálatait Kmetty Kálmán akkori tanácselnök-helyettes fogta össze és szerkesztette, azonban csak 1980-ban került sor a kiadására. Megjelenésével ismét gyarapodott a városról szóló helytörténeti kiadványok száma.

Az elmúlt időkből kiemelkedő intellektuális egyéniségek sokaságát tudhatja magáénak a város. Főnököm fontosnak tartotta tisztelni a hagyományokat, és azt, hogy otthont teremtsen a helytörténeti adatok, a város múltjával kapcsolatos munkának és gyűjteményeknek. Ő, Lombos Márton „mentette meg”¹² a valamikori kismemesi kúriát (ún. „Csillagházat”), és rendelte el kialakítani helytörténeti gyűjtemény céljára.

„Csillagház”

A Városháza Tanácstermének díszítésére városunk két hírnévnek örvendő festőjétől: Réti Zoltántól és Farkas Andrástól egymás után rendeltek az itt élt, megőrkítésre méltó személyekről festményeket. Örömmre szolgál, hogy ezek a festmények most is ott díszítik a tanácsterem falát.¹³

¹² Le akarták bontani a 22-es út város belterületi szakasza korszerűsítésének alkalmával, mivel – szerintük – útban volt.

¹³ Ezeket a sorokat korábban vettem papírra, így jelent meg a Honismereti híradó 2002. évi számában, sajnos most, a 2007. évben a festmények helye üresen tátong a díszterem falán.

Fontosnak tartotta elismerni azokat, akik akár a városfejlesztés, egészségügy, akár a művészet vagy a szellemi élet területén sokat tettek. Az ő idejében „jött divatba” ismét a Pro Urbe kitüntetés, a díszpolgári cím és emlékplakettek adományozása. Megemlékezett azokról, akik innen elszármaztak, és hírnevet szereztek a városnak.

Talán éppen azért, mert nagy tiszteletnek örvendett, munkáját mások elismerték, az ő idejében érte a várost az a megtiszteltetés, hogy megkereste dr. Ligeti Lajos (országos hírű egyetemi tanár, nyelvtudós, keletkutató), aki Balassagyarmaton, szegény szülők gyermekeként, 1902-ben született. A tudós professzor valamikor a Balassi Gimnáziumban érettségizett és nem feledkezett meg az itt töltött évekről. Most azért kereste meg a város első emberét, mert alapítványt tett a gimnázium szegény sorsú tanulóí, valamint kiváló teljesítményt nyújtó tanárainak elismerésére. Kérte, hogy *nevét ne hozzák nyilvánosságra*, ezért a tanács ülésére nevének elhagyásával kellett az előterjesztést elkészítenünk, levelét és ezzel kapcsolatos iratokat a TÜK (Titkos ügyiratok kezelése) között iktattuk. Az én időmben neve nem is került nyilvánosság elé.

A városnál töltött idő alatt még egy másik, előbbinél szerényebb alapítvány születésének lehettem tanúja. Böjtös Sándor, abban az időben már idős, nyugdíjas ember – úgy emlékszem, a Városi Pártbizottság tagja (korábban szomszédom), engem keresett föl. Az iránt érdeklődött, hogy mit kell tennie, mert vagyonát halála után – a városra kívánja hagyományozni. Lombos tanácselnökhöz irányítottam őt. Mivel nem számított mindennapi esetnek, erre az alkalomra főnököm meghívta a Televíziót, s főlvételt készítettek az eseményről.¹⁴

Dr. Szabó József evangélikus püspök úr igen értékes Madách-gyűjteményt mondhatott magáénak. Ebben az ügyben tárgyalt vele Lombos Márton, aki nagyon szerette volna, ha Balassagyarmat részére megmenthetné ezt a hatalmas

¹⁴ A bevezetőt nekem kellett elmondanom, mivel az adományozó szándékát előbb velem közölte.

gyűjteményt. Úgy emlékszem, a püspök úrnak nyugdíjazását követően a szolgálati lakást át kellett adnia utódjának, s – amennyire engem beavatott főnököm – lakást kellett volna részére biztosítani, ezzel a gyűjtemény a város tulajdonába került volna. Úgy éreztem, hogy megyei politikai okok játszottak közre abban, amiért nem sikerült itt tartani a püspök urat gyűjteményével együtt.

Biztos vagyok benne, hogy nem a tanácselnökön múlt a dolog, mert, amikor a hagyaték végül Győrbe került, s oda költözött a püspök úr is, – főnökünket borzasztóan letörte a hír. Emlékezetem valóságát igazolja a következő idézet: *„a kiállítást a Balassi Gimnázium akkori igazgatója, Versényi György, igen nagyhatású beszéddel nyitotta meg, ahol szemrehányást tett a megye politikai vezetésének, amiért ennek a gyűjteménynek el kellett mennie Gyarmatról.”*¹⁵

Ha tehát a gyűjteményt nem városunknak, hanem Salgótarjánnak ajánlották volna föl, akkor mindent megmozgatnak azért, hogy ne kerüljön el Győrbe. De így... Miért kapjon meg ilyen értéket Balassagyarmat? Tehát nemcsak politikai okokkal magyarázható, hanem azt bizonyítja, hogy Salgótarján akkor még mindig féltékeny volt városunkra.

Tanácselnökünk idejében már *kitűnő kapcsolatot* alakított ki a határon túli, közeli kisvárossal, Nagykürtös vezetőivel, mint testvérvárossal, gyakran találkozott a két város vezetősége. Ebben az időben rendszeresen jártak át kulturális rendezvényekre a balassagyarmati táncosok, zenészek, s onnan is jöttek át hozzánk műsort adni az új Művelődési Központba, melynek Mikszáth Kálmán úti részén középiskola kapott helyet, könyvtár, irodalmi színpad, szakkörök, és klubok működnek az épületben. Helyi és máshol élő művészek festmény- és egyéb művészeti alkotásaiból rendszeresen tárlatokat, kiállításokat tartanak.

A Zeneiskolában élénk munka folyik, kórusok működnek. A még 1968-ban létesített szabadtéri színpadon színvonalas előadásokat, különféle rendezvényeket szerveznek. Idők folyamán erősen megrongálódott, ún. Szerb-templomot a

¹⁵ Kovalcsik András: Arcok Balassagyarmat múltjából (2001.) 137. oldal.

város megvásárolta az egyháztól – s Lombos tanácsára – kiállítások rendezésére felújították, átalakították.

Egykori Szerb templom, jelenleg
kiállítóterem

A városhoz közeli Nyírjes területén KISZ- és Úttörőtábor létesült. Egyre több üdülőházat építettek, a sportpályákat korszerűsítették, újakat alakítottak ki. A város több helyén szobrokat, emlékműveket helyeztek el, a régieket felújították. Az új általános iskola udvarán Dózsa-szobor, a Balassi gimnázium előtt Balassi emlékoszlop, a Lenin lakótelepen Tanácsköztársasági emlékmű¹⁶, az Ifjúság útján Lovagló kisfiú szobra áll. A többi alkotást és emléktáblát még felsorolni is sok, amelyekkel a város megemlékezett az itt élt híres emberekről, és eseményekről. A szabadtéri színpad készítése idején a Palóc-ligetet is felújították (később bekerítették), s a Palóc Múzeum előtt nagy szökőkút létesült.

Kapcsolata a munkatársakkal

Elnökünk bár alacsony termetű, de határozott fellépése tiszteletet parancsoló, azonban munkatársaihoz, beosztottjaihoz mindenkor közvetlen; ittléte óta az apparátusban neki köszönhetően *családias légkör* alakult ki. Udvarias, figyelmes, a női dolgozókat különösen becsülte. Véleménye szerint a nők szorgalmas, meg-

¹⁶ Többek véleménye szerint anatómiai szempontból igen furcsa lábakkal.

bízható munkaerők. Azt mondta, az első hóvirág- vagy ibolyacsokor feleségét illeti, de közvetlen női munkatársainak is mindig kedveskedett a tavaszi virágokkal. Ettől függetlenül, mindenkitől megkövetelte a pontos, jó munkát.

Arról sem szabad megfeledkezni, mennyire szerette munkatársait, segítette őket a bajban, vigyázott rájuk, hírnevükre. Az osztályvezetőkkel szemben apai szeretettel, s ha kellett, apai szigorral járt el. Két osztályvezető valami miatt haragos viszonyba került egymással. Amikor tudomására jutott, behívatta mindkettőt, kifaggatta, mi bajuk van egymással. Elmondta, hogy nincs értelme a haragnak, béküljenek ki, mivel ez nem csupán emberileg fontos, de zavarja a munkát, és ebben a nagy tempóban, akadályozza a fontos feladatok megvalósítását. Kibékítette őket.

Mikor megtudta, hogy családi helyzetem válságba került, igyekezett segítséget nyújtani. Amíg nyaraltunk, munkatársaim az ő segítségével férjem részére lakást keresett, azt kimeszeltették, kitakarították, és átköltöztették. Jóval később, 1977. január első napjaiban apám egészségi állapota (aki már hat éve egyedül élt Balatonkenese-Üdülőtelepen), nagyon leromlott. Gyenge volt, enni is alig bírt. Az orvos szerint nem maradhatott egyedül, ha nem tudjuk hazavinni, kórházba kellett volna utalnia. Azonnal döntenem kellett. Bátyámnak telefonáltam, nem tudott autót szerezni, amivel hazavihetem, ezért főnököm engedélyét kértem (telefonon), hogy a *hivatali gépkocsival* szállíthassuk haza. Azonnal intézkedett, és másnap reggel megérkezett a gépkocsivezetőnk, az autóval. A körzeti orvos ellátta apámat gyógyszerrel, injekciót kapott, amitől kicsit jobban érezte magát, s kibírta a hosszú autótutat. Ilyen ember volt Lombos Márton, de nemcsak hozzám, aki közvetlenül mellette dolgoztam, hanem mindenkire, aki bajba jutott körülötte. Bárki fordulhatott hozzá az apparátusból, vagy ha megtudta, hogy valakinek gondja van, mindenkinek segítségére sietett.

Egyik fiatal kollégánk súlyos bajjal került kórházba. Mikor megtudta, elnökhelyettesünkkel együtt ment meglátogatni. Intézkedett, hogy a legjobb ellátásban legyen része, s operáció után a hivatali gépkocsival hetente vitték a Kékgolyó

utcába kemoterápiás kezelésekre. Biztos vagyok benne, hogy fiatal életének megmentését Lombos főnöknek köszönheti.

Több évig egy közgazdasági egyetemet végzett, fiatal nő töltötte be a pénzügyi osztályvezető tisztségét. Egészségügyi okok miatt télen nehezen (vagy sehogy sem) tudott közlekedni jeges-havas utakon. Főnökünk úgy rendelkezett, hogy ilyen időben a hivatali gépkocsi minden reggel behozza a kolléganőt, – ugyanakkor ő gyalog járt az irodába.

Még több példát is említhetnék. Megoldotta a dolgozók lakáshelyzetét, és bármilyen gondban-bajban segített mindenkit, aki hozzá fordult. Egyik osztályvezetőnk hirtelen meghalt. Özvegye itt maradt két nagy fiával, egyiküket tovább akarták taníttatni. Lombos főnök azonnal fölajánlotta, hogy fiának egyengeti útját az egyetemen, majd elhelyezkedésénél is segíteni fogja. Meg is tette.

Szívén viselte a várost

Szeretett főnökünket 1978-ban már annyira megviselte a város gondja, hogy évente bevonult a kórház bel-osztályára kezelésre, ahol kicsit rendbe tették, hogy a vállaira nehezedő, nagy feszültséggel járó munkát tovább vihesse. Állandó figyelmet, összpontosítást jelentett számára, főleg az egészségügy területén fölmerült rengeteg tennivaló. Bent a kórházi ágyon is a város sorsa, a munka járt az eszében. Amikor látogatására készültünk, iratokat kért, amit át akart tekinteni ottléte alatt. Kórházi ágyán is azzal töltötte idejét, hogy végiggondolja a város egészségügyi állapotát.

Az 1897-ben átadott, akkori elnevezéssel: Mária Valéria megyei Kórház teljes felújítása – évtizedeken keresztül – elmaradt. Hosszú ideig tartó, közben nehéz, majd nemegyszer vészterhes idők jöttek (az első világháború, a gazdasági válság, majd a második világháború). Mindez nem volt elég, mert a megyeszékhely elvesztésével kórházunkat átvette Salgótarján, de az állapotán nem javított, mivel

a saját modern kórházának fölépítésén és felszerelésén munkálkodott. Abban az időben sokáig majd' az egész megyére kapott állami támogatást elköltötték. Kórházunk teljesen lerobbant, rossz állapotban kapta vissza Balassagyarmat. Mindazt, amit Salgótarján korábban elmulasztott, amíg megyei fennhatóság alatt állt az intézmény, azt a városnak kellett pótolnia. A teljes kórházi rekonstrukcióra szorult. Működése alatt végbement pozitív változások neki köszönhetőek.

A város fontos egészségügyi központ. Az ezerágyas kórház és rendelőintézet nemcsak a város, hanem a megye határain túl is közel 120 ezer ember egészségügyi ellátását szolgálja. Ezért a város, évenként a fenntartási költségvetésének 60%-át az egészségügyi ellátásra fordította. A műszerpark fejlesztésén túl, a járóbeteg-ellátás színvonalának javítása érdekében felépült az új Rendelőintézet. Ennek befejezésével nyílt lehetőség az Egészségház teljes, külső- és belső felújítására. Korszerű Véradóállomás, valamint Mentőállomás épült a kórház szomszédságában. A kórház területén nővérszállás, az Egészségügyi Szakközépiskolának két, gyakorlati képzésre alkalmas tanterme is elkészült. A területen elszórt 15 kazánház megszűnt, helyét fölváltotta a korszerű hőközpont. Később új többemeletes épület létesült, melyben a Szülészet-nőgyógyászat kapott helyet.

Egészségi állapota miatt nemsokára eljött az idő, amikor döntenie kellett, hogy nyugalomba vonul. Nehéz szívvel vettük tudomásul távozását. Nem sokan lehetnek az apparátusban, akik másként éreznek. Külön osztályvezetői értekezleten búcsúztattuk. Becsültem azért, mert mindig jó munkatárs, remek főnök volt. Mióta megjelent a város élén, azóta szinte élvezet volt mellette dolgozni. Kibontakozhatott mellette az ember. Sosem akart többet senkitől, mint amit az illető elbírt. Megértő és emberséges, közvetlen jó barát tudott lenni. Bajban mindenkinek segítségére sietett, nekem és másoknak is. Azt hiszem, hogy a legtöbb munkatársammal együtt ezért, a megbecsülésen túl szerettük, mint egy jó testvért vagy apát.

A Magyar Hírlap 1977. április 6-i számában **Örségváltás** címmel jelent meg a búcsúztatása:

„Lombos Mártont a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba vonulása alkalmából a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntette ki. Ő az, aki biztos, hogy megérdemelte.

Nehéz elhinni, hogy 12 év után végleg megvált az apparátustól. Biztos, hogy neki sem volt könnyű a döntés, de nekünk, akik együtt küzdöttünk vele hosszú éveken át, nagyon fog hiányozni. Bercelről származik, de már itt nőtt fel, és ötven éve él Balassagyarmaton. Kereskedőnek tanult és az is volt, de felismerték kiváló szervezőképességét, és ezért felelős posztokat töltött be már elnökké választása előtt, – az Iparcikk Kiskereskedelmi Vállalat igazgatója volt. Mióta elfoglalta helyét a város élén, tizenkét év alatt ő irányította a változásokat, ami ebben a városban történt.

A kisváros arculata sokat változott a korábbi években. Mivel főleg kereskedelmi- és iskolaváros volt, a sok kereskedő (kispolgár), értelmiségi és dzsentriszarmazású ember élt itt, ezért mindent megtettek korábban ennek elsorvasztására. 160 évig volt megyeszékhely, ezért 1950-ben a székhelyet áttelepítették Salgótarjánba. Bár néhány megyei intézmény máig itt maradt, a városra jellemző, hogy iskolái vonzzák a környék fiatalságát, és a várost továbbra is jellemezte az értelmiségi réteg. Ezt mindig kiemelte Lombos.

Voltak szép régi épületei, lakóházai, kellemes parkjai és utcái. Mégis elmaradt, mert a város közművesítése alaposan elmaradt; nem volt csatorna- és vízvezeték-hálózat. Óriási volt a lakáshiány. Az álmos, poros kisvárost örökölt, mikor elfoglalta ezt a tisztséget. Most már 61 éves. Magas mércét állított fel saját magának, ezt a tempót nem lehet tovább vinni.”

Utána a cikk rövid felsorolást közöl az eltelt 12 esztendő eredményeiről. Lombos Márton szavait igyekszem összefoglalni:

Átadtunk kétezernél több lakást, iskolákat, óvodákat, középületeket avattunk, 150 millió forintért közműveket építettünk, gyárakat, nagyüzemeket hoztunk létre. Vigyáztunk arra, hogy a modern épületek ne törjék meg a város báját,

hangulatát. Más lett Balassagyarmat, azért ha Madách Imre, Mikszáth Kálmán föltámadna, vagy erre járna Szabó Lőrinc, mégis ráismerne... Műemlékeink gondozására sohasem sajnáltuk a pénzt. Most is felújítunk egy palóc kismemesi kúriát (Csillagház). Az új házak közé ékelődve meghagyjuk emlékeztetőnek a régi épületet, ahol klubkönyvtárat, helytörténeti kiállítást rendezünk be.

Nagyot változott a város szellemi-társadalmi szerkezete. A munkaképes korú lakosság 65-70%-a dolgozik iparban, öt százaléka mezőgazdaságban. Jelentős számú értelmiségi ember talál otthont a városban. Iskoláinkban a pedagógusok, ezer-ágyas kórházunkban az orvosok és más egészségügyi dolgozók munkálkodnak. Ahonnan korábban ezerszámmra jártak el az emberek más városokba dolgozni, ma 2800 környékbeli kap itt munkát.

Patinás, szép városunkat ma tizenennyolc ezren lakják, köztük ötezer középiskolás és 1300 ipari szakmunkástanuló. Az Ipoly mentén egy pezsgő, lüktető életet élő város cserélte fel az álmos kis települést.

A jövő feladataihoz tartozik, hogy 1980-ig az egészségügyi hálózat fejlesztésére, korszerűsítésére 120 millió forintot irányoztak elő. Ezen belül a kórház 141 ágyas szülészeti pavilonnal egészül ki. A művelésügy keretében 16 új tanterem, kétszáz férőhelyes óvoda létesül és befejeződik a művelődési központ rekonstrukciója, amelyek már az utód elnök feladatai közé tartoznak. Az utód jó örökséget kapott, bárcsak olyan színvonalon történne minden, mint eddig. Az apparátus felkészült emberekkel képes erre.

Ezekkel a szavakkal adta át helyét utódjának, azonban óriási űrt hagyott maga után. Aki ismerte, megérti döntését. Szervezete nem bírta tovább a megfeszített munkát. Ő is csak azzal vigasztalta magát, hogy több idő jut a családra, szeretett unokáira.

Sajnos, amikor 1978. december 9-én, az ünnepi tanácsülésen Lombos Mártont, volt elnökünket díszpolgárrá választották, én már nem lehettem jelen. Máskor az ilyen ünnepélyeket mindig én készítettem elő, s most még csak meg sem jelenhettem, hogy szívből gratulálhassak a megérdemelt kitüntetéshez.

Végső búcsú városunk kiemelkedő személyiségétől

A Balassagyarmati krónika (a Nógrád Hírlap 1988. június 22-i számának melléklete), ezzel a vezércikkkel jelent meg:

„... aki segített e városnak önbizalmát megteremteni, önbecsülését visszaadni... jövőbe vetett, hatalmas hittel: ez az ember nincsen többé, városunk volt tanácselnöke, díszpolgára: Lombos Márton meghalt.”

Még jó, hogy kollégáim közül akadt valaki – az „elől-hátul doktor” kolléganőm és druszám: Kati – aki szólt a temetés idejéről, s aki mellett én is sorfalat állhattam főnökünk koporsójánál. Cs. Pista kollégám – azóta ő is megboldogult – mondott búcsúbeszédet, s azt hiszem, senki sem akadt munkatársaim közül, aki ne könnyezett volna. Én sem tudtam könnyeimet visszatartani, őszintén meggyászoltam, mint egy kedves rokont.

Gondolatban visszamentem azokra az időkre, mikor Lombos Márton került az elnöki székbe: – Szerény ember volt. Az akkori elnöki szoba elhasznált, régi bútordarabjai igazán megérték rá, hogy kicseréljék. Azt mondta, hogy neki megfelel az is. Nekünk kellett rábeszélni, járuljon hozzá, mert ennyi jár a város első emberének. Ő pedig azt kérdezte: – Nem lesz ebből baj? Mikor megnyugtattuk, hogy a pénzügyesekkel már megtárgyaltuk, és semmi probléma nem adódhat belőle, azzal a feltétellel járult hozzá a legszükségesebb cserékhez, hogy csak szerényen, ne kerüljön sokba!

Különben más tekintetben is, ugyanolyan szerénység jellemezte. Sosem akart előnyöket saját magának vagy családjának. Mások igyekeztek közpénzen, kihasználva a pozíciójuk-adta lehetőségeket, jó lakást kapni, lehetőleg ingyenesen, addig ő maradt a régi kis lakásában, a Petőfi utcában. Még a felújítását sem kérte,

pedig ráfért volna. Gyermekei részére is az új, OTP-n keresztül épülő lakásokból vásárolt.

Végigfutottak bennem a gondolatok életéről, főleg azokról az évekről, amit tanácselnökként élt át és tett, a vele dolgozók szeme láttára. Lehet, hogy az a nagy lendület és törődés, amit a városért tett, a sok velejáró gond rövidíthette meg életét?

Tagadhatatlan, hogy Ő az, aki annyi mindent tett ezért a városért, s olyan maradandó értékeket hozott létre, oly sok embernek teremtett munkalehetőséget, hány családnak nyújtott emberi lakhatási körülményeket! Ő igazán megérdemelte volna, hogy tovább élvezhesse munkájának gyümölcsét, a nyugodt, gondtalan pihenést, a nyugdíjas éveket.

De Isten útjai kifürkészhetetlenek! Talán neki is jobb, hogy nem látja a lejtőt. Mit szólt volna hozzá, ha látja, hogy utána megint minden leállt, hogy a virágzásnak indult kisvárosból ismét alvóváros lett? Akkor, amikor máshol, nem messze tőlünk, Rétságon egymás után nőnek ki újabb gyárok, itt az ipari parkban csak a villanyoszlopok meredeznek az ég felé, az emberek ma már innen is oda és más helységekbe járnak álláslehetőségért, naponta ingázva.

Mindezt nemcsak én látom így – mivel én természetesen nosztalgiával gondolok vissza azokra az időkre – hanem rajtam kívül sokan, az itt élők közül. Közvetlen elődei alatt nem fejlődött, inkább minden tekintetben visszafejlődött a város. Korai elődei közül talán kivételként csupán Reményi Károly és Balás Ferenc főbírók lehet kiemelni, akik az 1800-as évek végén – 1900 elején álltak a város élén.

Nemrég' a kórházban járva, egy régi ismerőssel találkozáva megbotránkozva figyeltünk föl arra, hogy az ott folyó munkák miatt a főutcai résznél a 100 éve épült irodaház közepén elhelyezkedő, francia reneszánsz stílusban kialakított lépcsős oromzatot bontják! Nem vigasztalja az itt lakókat, hogy „*a fejlődés útjában állt*”. Ha mindez Lombos idejében történik, biztos, hogy meggyőzte volna a tervezőket, építőket arról, hogy a modern épületek között hagyják meg

azt az emléket. Nem egy példa van a városban arra, hogy a modern mellett a régi megmaradhat. Igazat ír a város ismert krónikása Reiter László, a Városi újság 2002. májusi számában:

„Ez a városban található több tucat falidíszek között egyedi volt. Sajnos, megint szegényebbek lettünk a régi Balassagyarmat egy kis darabkájával.”

Szegény főnök, biztosan forog a sírjában, hogy ma ilyen megtörténhet!

Az üzemek, gyárak nagy része megszűnt. Az emberek nem kapnak munkát, sokan máshová járnak ismét ingázva, mint jóval korábban. Életerős emberek tengetik életüket munkanélküliségként. Elértük országos ranglistán, szegénység tekintetében (hátról) a második helyet!

Koszos, piszkos lett ismét a város, télen nem tisztítják a járdákat a hótól és jégtől... Vasárnap reggel a templomba indulók botránnyosan koszos kapualjakon (hányás, emberi ürülék) közlekedve jutnak el Isten házába, mert a hétvégét ünneplve – munkanélküliség miatt elkeseredett emberek, a diszkóban életüket céltalannak érző ifjúság, kocs mákból, diszkóból hazafelé – részegen telepízkítják a várost.

Nemrég' szép, virágokkal teli tartókat helyeztek el a város központjában, azonban körülötte és főleg a mellékutakon a fák, bokrok elhanyagoltak, alattuk szemét, piszok halmaza mindenütt, s ha egy erősebb szél fúj (elég gyakran az Ipoly felől), papírt, hulladékot görget szerte. Tudom, mindez az emberek hanyagsága, de valahogyan össze kellene fogni, rá kellene venni az itt lakókat, hogy jobban vigyázzanak a városra, az értékekre, hogy mindenki jól érezze magát.

Az utána következő időszakot, annak történéseit bővebben nem kívánom minősíteni, hiszen Lombos Márton 12 évig tartó munkásságát foglaltam össze rövid írásomban. A következő, és a jelen időszakot mindenki saját maga érzi, és szemével érzékelheti.

Zárszó

Összefoglalóm csupán szerény visszaemlékezés, tisztelgés városunk kiemelkedő egyéniségének emléke előtt. Emlékezni akartam arra, hogy immár közel húsz esztendeje kísértük végső útjára... Tudom, azoknak a nem mindennapi tetteknek összefoglalása, amit véghez vitt, nem teljes, nem is lehet mindent felsorolni, mert az egy nagyobb terjedelmű, elmélyülő munkát érdemelne. Azonban én emlékezetből, és a rendelkezésemre álló szerény gyűjteményemből ennyit feltétlenül meg akartam vele kapcsolatban örökíteni. Életműve maradandó, kézzel fogható. Az általa megálmodott és fölépített objektumok tanúskodnak mellette, aki nyitott szemmel jár, lépten-nyomon találkozhat azokkal a városban.

Emlékeim közül visszaidéztem azt az időt, amit Lombos Márton elnöksége alatt az apparátus dolgozójaként mellette átéltem. Agyamban kavarnak az emlékek. Gyorsított tempója miatt olyan hamar elszállt az idő, amit közöttünk eltöltött, hogy mi, akik mellette voltunk, észre se vettük. És mégis... Annyi minden történt a 12 esztendő alatt, ami mellett nem szabad szó nélkül elmenni.

Rövid leírásomban nemcsak a kézzel fogható, szemmel érzékelhető objektumokat, tárgyakat szerettem volna bemutatni, hanem magát az embert, aki szeretett családján kívül gondoskodott munkatársairól, egyengette útjukat, vigyázott rájuk. De nagy felelősséget érzett az egész város, az itt élő emberek iránt is. Amit ember megtehet, ő megtette értük.

Egyszer arról beszélt, hogy majd nyugdíjas évei alatt emlékeit, összegyűjtött anyagát csokorba szeretné kötni okulásul az utókornak. Arra kért, hogy segítsek majd ebben a munkájában. Amikor nyugdíjba ment, zavaros két év következett az apparátusban, ráadásul családommal is nagyon el voltam foglalva. Nem került rá sor, hogy elkészítsük emlékiratait, ő pedig sietve eltávozott, örökre... Ezért most – e rövid írásommal – igyekszem emlékének áldozni.

2007.

A kötet szerzője (1968)